

DORIVOR O'SIMLIKLAR MORFOLOGIK XUSUSIYATLARI

Bo'ston Mamatqulova, Mahliyo Ismatullayeva

Samarqand davlat tibbiyot universiteti akademik litseyi

Kirish

Kasallikni davolash va uni oldini olish maqsadida dorivor o'simliklardan dori turlari tayyorlanadi yoki ulardan dorivor preparatlar va sof holdagi dorivor moddalar olinadi. Buning uchun shu o'simliklarning kasalliklarni davolash xususiyatiga ega biologik faol moddalarga boy bo'lgan qismlaridan, ya'ni ba'zi o'simliklarni yerosti organlaridan (ildiz, ildizpoya, tugunak yoki piyoz), ba'zilarini esa yer ustki organlaridan (barg, gul, meva, urug', po'stloq yoki o't o'simliklarning butunlay yerustki qismi - o'ti) foydalaniladi. Ba'zan dori turlari, dorivor preparat va toza moddalar o'simlik hamda hayvonlarni birlamchi ishlash yo'li bilan olingan efir moylar, smolalar, moy va yog'lar, daraxt yelimlari, zaharlar (ilon va asalari zaharlari), lanolin, propolis va boshqalardan ham tayyorlanadi va olinadi. O'simliklarning tashqi ko'rinishi juda xilma - xildir, chunki ularning poyasi, barglari, ildizi, gullari va boshqa organlari shakli, o'lchami va rangi har xil.

Asosiy qism

Zamonaviy morfologiya o'simlik organlarining shakllanish qonuniyatlarini, ularning paydo bo'lishi, kelib chiqishini, organlar shaklining vazifasi va atrof - muhitga bog'liqligini o'rganadi. Dunyoda qadim zamonlarda paydo bo'lgan birinchi o'simliklar uzoq vaqt davomida faqat suv muhitida yashagan. Ular juda kichik organizmlar bo'lib, faqat bitta hujayradan iborat edi. Keyinchalik kattaroq, ko'p hujayrali organizmlar, filamentlar, plastinkalar, kuchsiz tarmoqlangan cho'zilgan lentalar ko'rinishida paydo bo'la boshladi. Zamonaviy suv o'tlari ham shunday tana tuzilishiga ega. O'simliklarning suvdan quruqlikka, dastlab suv havzalarining nam qirg'oqlariga, so'ngra quruqroq joylarga ko'chishi boshlanishi bilan, uzoq evolyutsiya jarayonida ularning lamelli tanalari ma'lum funktsiyalarni bajaradigan organlarga bo'lina boshladi. Shubhasiz, dastlab dastani shakllana boshladi, u o'simlikning yashil qismlarini nurga, so'ngra barglarga ko'taradi va faqat quruqroq yashash sharoitlariga o'tish bilan o'simliklar ildizlarini rivojlantira boshladi. Bu uchta organ - urug'lar embrionida allaqachon mavjud bo'lgan poyasi, barglari va ildizi asosiylari deyiladi. Ularning har biri o'ziga xos vazifalarni bajaradi va ularning tuzilishi shu vazifalar va atrof-muhit bilan belgilanadi. O'zgaruvchan muhit ta'siri ostida o'simliklarning keyingi evolyutsiyasi asosiy organlarning tashqi ko'rinishi o'zgargan ba'zi yangi funktsiyalarni bajarishga olib keldi. Asosiy funktsiyalarni yangi funktsiyalar ta'siri ostida o'zgartirish metamorfoz deb ataladi.

O'simliklarda shunday yangi organlar paydo bo'ldi: gullar, rizomlar, antennalar, naylar, ildiz mevalari. Ularning har biri bir yoki bir nechta asosiy organlarning metamorfozidir: ildiz, barg, poya. Individual o'simlik individual hayotini ta'minlovchi organlar (poyasi, barglari, ildizi, ildizpoyalari va boshqalar) vegetativ deyiladi. Urug'larni ko'paytirish, butun turni saqlab qolish uchun xizmat qiladigan organlar generativ deyiladi. Bularga gullar, mevalar va urug'lar kiradi. Rivojlanayotgan urug'da birinchi navbatda ildiz, keyin poyasi va uning ustida barglar paydo bo'ladi. Yog'ochli o'simliklar paydo bo'lganda, bu uchta asosiy organni ajratish oson. Morfologiyani o'rganish ularning har biridan boshlanishi mumkin.

Xulosa

Morfologiyani bilish o'simliklar taksonomiyasi, anatomiyasi, fiziologiyasini o'rganish uchun, maxsus fanlarni o'rganish uchun (dendrologiya, seleksiya, o'rmon plantatsiyalari, o'rmon xo'jaligi), shuningdek amaliy ishlar uchun tashqi belgilar (masalan, yog'ochli o'simliklarni tanib olish uchun) zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karshibayev X.K., Maxkamov T.X. Dorivor o'similar biologiyasi va ekologiyasi Guliston., 2022
2. Sanoyev Z.I. Turdiyev P. Q., Alimova N. X., Berdimurodov B. P., Farmakognoziya. Toshkent 2023